

ПРОТОКОЛ

громадського обговорення Концептуальної записки, що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО)

м. Київ
14.05.2024

з 10⁰⁰ до 12⁰⁰
(платформа Webex)

ГОЛОВУЮЧА: Заступник Міністра Олена Крамаренко

Участь взяли:

Марина Шимкус – директор Департаменту екологічної оцінки Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
95 учасників

СЛУХАЛИ:

Олена Крамаренко привітала учасників громадського обговорення, зазначила, що Концептуальна записка розроблена на виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року, окреслила мету зустрічі – обговорення проекту Концептуальної записки, що визначає сферу відступів від правил оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО).

Відступи від правил ОВД та СЕО є вимушеними кроками з огляду на правовий режим воєнного стану, та на ті виклики, з якими ми стикаємося через руйнування, які завдає агресор.

Передала слово директору Департаменту екологічної оцінки Марині Шимкус.

Шимкус М. привітала учасників обговорень та зазначила, що відступи, які описані в Концептуальній записці – це вимушені дії в умовах правового режиму воєнного стану. Розроблення Концептуальної записки та проведення її громадського обговорення є завданням, яке має бути виконано до кінця III кварталу 2024 року.

Основним завданням Концептуальної записки є узагальнення усіх наявних відступів від процедур СЕО та ОВД в одному документі, а також визначення органу, який приймає рішення про такі відступи та на який період вони застосовуються, і аргументація щодо причин їх застосування.

Громадське обговорення проекту триває з 30 квітня до 30 травня 2024 року. Станом на 14 травня 2024 року зауважень та пропозицій не отримано. На сайті міністерства вказані контактні дані осіб, до яких надсилаються зауваження, що стосуються проекту документу.

Представлена Концептуальна записка розділена на два блоки: питання оцінки впливу на довкілля та питання стратегічної екологічної оцінки.

Щодо оцінки впливу на довкілля

Марина Шимкус пояснила, яким чином робляться відступи. Для запровадження однозначного підходу, усі відступи здійснюються шляхом внесення змін до додатку 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 1010 (далі – постанова № 1010).

Лише декілька відступів затверджені окремими нормативно-правовими актами: це проєкт будівництва Каховського гідровузла на річці Дніпро та діяльність пов'язана з розміщенням Національного військового меморіального кладовища.

Доповідач зауважила, що наразі тривають наукові дослідження щодо відновлення території, яка постраждала внаслідок підриву агресором Каховського гідровузла, і саме за результатами досліджень може розглядатись питання повернення до сфери ОВД даного проєкту.

Учасники дискусії відзначили необхідність прийняття у кожному конкретному випадку виваженого рішення, зокрема, щодо відновлення Каховської ГЕС лише за результатом ґрунтовних наукових досліджень з аналізом усіх екологічних наслідків і загроз, а у випадку із Національним військовим меморіальним кладовищем – максимального урахування інтересів територіальних громад щодо забезпечення безпечних для життя і здоров'я умов проживання.

Щодо органу, який визначає відступи від процедури ОВД, Шимкус М. зазначила, що таких органів два: Верховна Рада України, у разі прийняття рішення на рівні Закону, як це було у випадку розміщення Національного меморіального кладовища, та Кабінет Міністрів України, у разі якщо відступи приймаються шляхом внесення змін до постанови № 1010.

Доповідачка вказала, що перелік відступів не є надто широким, а в концептуальній записці наведено аргументацію таких виключень.

Під час прийняття рішень про відступи розглядалися варіанти запровадження окремої процедури, проте від нього відмовились з огляду на те, що додаткова процедура також передбачатиме часові витрати, а також не виключатиме суб'єктивного підходу у разі якщо рішення про відступи прийматимуться окремими експертами тощо. Тому запровадження загального підходу при визначенні відступів шляхом викладення їх в акті Уряду визнано найбільш доцільним.

Окремо доповідач звернула увагу на додаток 2 до Концептуальної записки, в якому наведено приклади здійснення процедури ОВД навіть за наявності відступів від правил ОВД. Ці приклади свідчать про сумлінне ставлення суб'єктів планованої діяльності.

Щодо стратегічної екологічної оцінки

В 2022 році було здійснено ряд виключень щодо стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, зокрема, щодо

програм комплексного відновлення області та програм комплексного відновлення території територіальної громади, які містобудівним законодавством визначені як складові містобудівної документації.

Водночас, зміни щодо виключення по містобудівній документації в стратегічній екологічній оцінці не відбулося. Таким чином, питання охорони довкілля та здоров'я людей реалізовуватимуться через генеральні плани населених пунктів та детальні плани територій, які є об'єктами стратегічної екологічної оцінки. Крім того комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад також є об'єктом стратегічної екологічної оцінки і мають проходити процедуру СЕО.

Отже, попри виключення, у громадськості залишається декілька варіантів для реалізації права на участь у процедурі стратегічної екологічної оцінки.

Органом, що визначив сферу відступу є Верховна Рада України, часові обмеження – період дії документів (програм комплексного відновлення території територіальної громади).

Георгій Веремійчик наголосив, що відступи, зокрема щодо відбудови Каховської ГЕС є хибним рішенням Уряду, і наголосив на необхідності виправлення допущених помилок у затверджених відступах.

Арсен Пукіш надав пропозицію про здійснення відступів для видобувної галузі, як стратегічного напрямку діяльності держави. Зазначив, що діяльність з видобування у країнах ЄС не підлягає обов'язковій ОВД і що національні правила України є занадто суворими, тому потребують спрощення тим паче в умовах війни.

Марина Шимкус повідомила, що наразі всі виключення із сфери ОВД не є ініціативою Міндовкілля, проте зроблені на підставі внесених запитів та пропозицій від центральних органів виконавчої влади, зокрема Міненерго, Мінінфраструктури. Після отримання пропозицій від заінтересованих центральних органів відбувається міжвідомче узгодження позицій та обговорення необхідності таких відступів, після цього рішення приймаються Урядом.

Вікторія Чиченкова наголосила, що відповідно до санітарних норм для плану кладовища обов'язково має бути оцінка впливу на навколишнє середовище, яку відмінили. Федосіївська та Глевахівська громади виступають проти масованого будівництва кладовища без проведення стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу на довкілля. Ділянка, на якій планується будівництво кладовища не досліджена. На зазначеній ділянці високий рівень ґрунтових вод, частина цієї місцевості знаходиться в болотах, вирубка 10-15 гектарів лісу призвела до підвищення рівня ґрунтових вод, через що почалось підтоплення підвалів в будинках. Крім того, є заключення гідрогеологів про непридатність цієї ділянки для будівництва кладовища.

Законом України від 08.12.2023 № 3505 відмінено проведення СЕО та

ОВД для будівництва Національного військового меморіального кладовища. Міндовкілля знімає з себе відповідальність за майбутні ризики для близько 50 тисяч людей, які знаходяться поруч з цим об'єктом. Державна установа «Національне військове меморіальне кладовище» аргументує, що ніяких екологічних оцінок проведено не буде, оскільки вони відмінні Законом.

Також постає питання, якщо обговорення Концептуальної записки буде тривати до III кварталу 2024 року, чому вже на кінець III кварталу заплановані поховання.

Марина Шимкус зазначила, що III квартал – це строк виконання заходу з розроблення Концептуальної записки, який встановила Європейська комісія. Проте, цю Концептуальну записку ми обговорюємо до 30 травня 2024 року. У заінтересованих сторін є місяць для надання зауважень та пропозицій.

Щодо вимоги проводити оцінку впливу на навколишнє середовище згідно ДСП, доповідач наголосила, що процедура проведення експертизи будівельної документації передбачає розробку розділу оцінки впливу на навколишнє середовище. Цей розділ ОВНС не є тотожним оцінці впливу на довкілля, це окрема процедура в рамках проходження експертизи будівельних проєктів.

Щодо дистанціювання Міндовкілля від питання будівництва Національного військового меморіального кладовища, Шимкус М. наголосила, що органи державної влади зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Відповідно до внесених змін влаштування Національного військового меморіального кладовища не є об'єктом оцінки впливу на довкілля, проте і до внесення цих змін влаштування кладовищ не було віднесено до об'єктів ОВД. Керуючись вимогами закону ми не можемо зобов'язати суб'єкта провести процедуру ОВД.

Щодо СЕО, на етапі містобудівної документації, при внесенні змін до детального плану території чи схеми планування території, стратегічна екологічна оцінка має бути здійснена. Відміна містобудівних умов та обмежень не відмінняє процедуру СЕО на етапі затвердження містобудівної документації.

Вікторія Чиченкова також зазначила, що якщо відступ стосовно будівництва Національного військового меморіального кладовища затверджено та законом виключено необхідність здійснення СЕО та ОВД, який сенс зараз обговорювати Концептуальну записку

Марина Шимкус прокоментувала, що Концептуальна записка містить вичерпний перелік відступів, і що на сьогоднішній зустрічі ми маємо можливість пояснити учасникам позицію і аргументацію щодо цих відступів, а також надати можливість усім заінтересованим сторонам висловити власні думки, зауваження чи пропозиції до цього документу. За результатами обговорень буде складено протокол, який також буде передано Європейській

комісії. В свою чергу європейські партнери можуть надати власні рекомендації стосовно внесення змін щодо тих чи інших відступів ОВД та СЕО.

Концептуальна записка не вирішує проблем стосовно конкретних об'єктів та конкретних ситуацій, які склалися у зв'язку із відступами. Концептуальна записка констатує наявність цих відступів та обґрунтування щодо їх запровадження. А сьогоднішнє обговорення є свідченням відкритості міністерства та готовності до подальшого діалогу.

Вікторія Чиченкова зазначила, що громада не виступає проти будівництва меморіалу, але хвилює підхід, який відбувається стосовно цього будівництва.

Єлизавета Алексєєва зосередила увагу на процедурному моменті щодо органу, який приймає рішення стосовно відступу. Щодо Каховської ГЕС та Національного військового меморіального кладовища рішення було прийнято на Верховною Радою України. В той же час, з приводу тих об'єктів, які було внесено в Критерії, зокрема щодо інфраструктурних об'єктів, рішення щодо здійснення ОВД приймає суб'єкт господарювання. Натомість в Європейському союзі, коли до законодавчих актів вводиться поняття «відступ», то рішення про можливість надання відступу приймає той орган, який застосовує загальну процедуру, по кожному конкретному випадку.

Доповідач надала пропозиції щодо запровадження окремої процедури за зверненням суб'єкта господарювання з обґрунтуванням до Міндовкілля стосовно надання відступу по конкретному випадку.

У разі прийняття суб'єктами господарювання самостійного рішення про необхідність здійснення ОВД та застосування відступів, можливе маніпулювання з боку суб'єктів господарювання.

Також доповідач навела приклад запровадження відступів згідно Директиви ЄС щодо промислового забруднення.

Марина Шимкус зазначила, що рішення щодо відступів прийняті за результатами обговорення та комунікації центральних органів виконавчої влади, перелік відступів не такий широкий, рішення по кожному виду планованої діяльності приймалися виважено.

Щодо запровадження окремих процедур для визначення відступів, було відзначено, що ні Директива про промислове забруднення, ні Директива щодо ОВД, не містять норм як застосовувати положення цих Директив під час війни. Запровадження окремої процедури також потягне додаткові часові витрати, та фінансові (з огляду на наявні скорочення штату органів державної влади під час правового режиму воєнного стану), та матиме ризики пов'язані із дискреційними повноваженнями органів, що здійснюють процедуру ОВД (може призвести до випадків, коли кожен орган по однаковим кейсам прийматиме різні рішення щодо відступів).

Враховуючи викладене, було обрано запровадження загального підходу

для визначення відступів, який стосуватиметься усіх суб'єктів ОВД.

Юлія Ореханова звернула увагу, що збройна агресія направлена не тільки на об'єкти критичної інфраструктури, і чи не будуть суб'єкти господарювання маніпулювати поняттями та здійснювати будь-які відновлювальні роботи без оцінки впливу на довкілля, зокрема відбудова житлових кварталів та будівель без ОВД та СЕО.

Марина Шимкус наголосила, що ризики відсутні, оскільки норма закону є чіткою і відсилає до Критеріїв, в яких зазначено виключний перелік об'єктів, щодо яких встановлено відступи.

Андрій Андрусевич наголосив на можливості уточнення поняття «відбудовний період» в контексті поводження з відходами руйнувань. Якщо метою Концептуальної записки є зафіксувати певні наміри Уряду, доповідач надав пропозицію щодо фіксації в Концептуальній записці як будуть формуватися відступи в майбутньому.

Марина Шимкус прокоментувала, що метою Концептуальної записки є пояснення поточної ситуації щодо відступів. Стосовно поняття «відбудовного періоду» буде надано уточнення.

Міндовкілля з огляду на поточну ситуацію поки що не прогнозує нових відступів і самостійно не ініціює внесення тих чи інших відступів.

В той же час ми не виключаємо можливості додаткових коментарів, пропозицій та вимог від Європейської комісії за результатами опрацювання документу.

Дмитро Скрильніков наголосив на необґрунтованості відступу стосовно будівництва Каховського гідровузла. Крім того, зазначив про необхідність роз'яснення терміну «відступ», а саме пояснити відступ від вимог яких документів (Орхуської конвенції, Конвенції Еспо, Директиви, Закону України «Про оцінку впливу на довкілля») мається на увазі. Не в усіх випадках описаних в Концептуальній записці це є відступ. Наприклад відбудова дороги в тих самих параметрах не буде відступом.

Кожний відступ має бути чітко обґрунтований, щоб не допустити порушення вимог законодавства.

Виключення стратегічної екологічної оцінки програм комплексного відновлення області та програм комплексного відновлення території територіальної громади є не раціональним.

Марина Шимкус зазначила, що стосовно більшості видів діяльності з додатку 1 до постанови № 1010, які попадають під відступи, є критерії за яких вони підлягають відступам. В Концептуальній записці ми більш широко розкриємо, що мається на увазі під поняттям відступ. Також розглянемо варіант запровадження додаткових процедур для кожного випадку застосування відступу окремо.

Дмитро Скрильніков зауважив, що немає бути практики прийняття

відступів без участі Міндовкілля.

Марина Шимкус. у 2022 році були поодинокі випадки, але Міндовкілля налагодило комунікацію і координацію з іншими заінтересованими ЦОВВ і відступи узгоджуються з міністерством.

Юлія Ореханова запитала чи буде відбуватися індивідуальний скринінг, якщо об'єкт критичної інфраструктури буде відбудовуватися і йому буде необхідна зміна територіального розміщення.

Марина Шимкус зазначила, що індивідуального скринінгу немає. Відновлення має відбуватися без зміни геометричних розмірів та в межах раніше відведених земельних ділянок, тобто згідно Критеріїв.

Юлія Ореханова звернула увагу, що у разі відновлення критичної інфраструктури, зокрема котельні, потрібно розглядати відновлення з урахуванням зменшення впливу на довкілля. Наприклад, мобільні малі котельні замість великих ТЕЦ.

Крім того, доповідач змодельовала ситуацію щодо відновлення водопостачання (водопідготовка) з урахуванням сучасних технологічних процесів для покращення якості води.

Марина Шимкус. зауважила, що для запровадження іншого технологічного процесу, підприємству необхідно роботи зміни в своїй діяльності. В такому випадку суб'єкту господарювання необхідно керуватися додатком 2 до постанови № 1010 та критеріями, які в ньому зазначені. Та відповідно до цих критеріїв приймати рішення щодо необхідності здійснення ОВД.

Марина Шимкус подякувала учасникам обговорень та підсумувала, що метою Концептуальної записки є фіксація стану справ щодо відступів з подальшою передачею документа Європейській комісії для розгляду. Всі надані зауваження та пропозиції будуть зафіксовані.

ВИРІШИЛИ:

1. Підготувати протокол громадських обговорень та оприлюднити на вебсайті Міндовкілля.
2. Розглянути всі надані в ході громадських слухань пропозиції, зокрема щодо уточнення терміну «відступ», запровадження окремих процедур для відступів.
3. У разі потреби провести повторну зустріч для обговорення.

**Директор Департаменту
екологічної оцінки**

Марина ШИМКУС